

A survey on the factors affecting the unemployment of university graduates in Kermanshah province and the necessity of using new skills training strategies

Yousef Mohamadifar

Associate Professor, Department of Management and Entrepreneurship, Faculty of Economics and Entrepreneurship, Razi University, Kermanshah, Iran.

(Corresponding Author). yosefmohamadifar.@gmail.com

Monavarifard@ut.ac.ir

Faizullah Mounavarifar

Postdoctorate in Agricultural Education, Razi University, Kermanshah, Iran.

Soudabeh Teymouri

Master's Degree in Clinical Psychology, Director of the Educational Complex of Education and Training, Tehran Region 6, Kermanshah, Iran.

Soudabeh1376@gmail.com

Alireza Mohamadifar

Research and Development Employee, Arvin Morvarid Ordibehesht Company, Kermanshah, Iran

mohamadifar.@gmail.com

Abstract

Development of employment for human resources, especially university graduates, is one of the key and fundamental goals in economic and social planning of countries. Achieving this goal requires a detailed understanding of the causes of unemployment and efforts to resolve them. Therefore, the purpose of this research is to examine and diagnose the causes of unemployment among university graduates in Kermanshah province. The theoretical sample in the qualitative section consisted of 28 subject matter experts who were selected purposefully and using the snowball technique until data saturation was reached among managers, experts and university professors. In the quantitative part, to obtain the approval of the members, a researcher-made questionnaire was set and additional data was collected from 51 experts in a targeted manner. In order to determine the degree of importance and priority of the identified factors, binomial test and Friedman test were used. The findings of the qualitative section showed that the factors affecting the unemployment of university graduates in Kermanshah province can be identified in six factors as follows: 1) social-cultural, 2) administrative, 3) economic, 4) developmental, 5) individual-family, and 6) university. The findings of the quantitative part indicated that the quality variable of laws and regulations and management, cultural factors and industrial development factor had the highest priority and technological development component and

family factors and security factor had the lowest level of influence. In the skill training section, the findings of the research showed the fact that according to the employment opportunities and the current skill situation of the graduates, four strategies should be followed.

Keywords: unemployment, university graduates, Kermanshah province

Progress and development of Kermanshah province
Kermanshah Management and Planning Organization, 2024, Vol. 3, No. 4, pp 86-107.
Received: 17/02/2024 - **Accepted:** 14/11/2024

:

پیمایشی بر عوامل موثر بر بیکاری فارغ‌التحصیلان دانشگاهی در استان کرمانشاه و ضرورت به کارگیری استراتژی‌های نوین مهارت‌آموزی

یوسف محمدی‌فر

استادیار گروه مدیریت و کارآفرینی، دانشکده اقتصاد و کارآفرینی، دانشگاه رازی، کرمانشاه، ایران.

yosefmohamadifar@gmail.com (نویسنده مسئول)

فیض‌الله منوری‌فر

پساکتری آموزش کشاورزی و مدرس دانشگاه رازی، کرمانشاه، ایران.

Monavarifard@ut.ac.ir

سودابه تیموری

کارشناسی ارشد روانشناسی بالینی، مدیر مجتمع آموزشی آموزش و پرورش منطقه ۶ تهران، کرمانشاه، ایران.

Soudabeh1376@gmail.com

علی‌رضا محمدی‌فر

کارشناس واحد تحقیق و توسعه آروین مروارید اردیبهشت، کرمانشاه، ایران

mohamadifar@gmail.com

چکیده

توسعه اشتغال برای نیروی انسانی، به‌ویژه دانش‌آموختگان دانشگاهی، یکی از اهداف کلیدی و بنیادین در برنامه‌ریزی‌های اقتصادی و اجتماعی هر کشوری است. دستیابی به این مهم، مستلزم شناختی دقیق از دلایل بیکاری آنان و تلاش در جهت رفع آنها است. بنابراین، هدف این پژوهش بررسی و آسیب‌شناسی دلایل بیکاری دانش‌آموختگان استان کرمانشاه بود. بدین منظور از روش تحقیق آمیخته و از نوع متوالی-اکتشافی استفاده شد. نمونه آماری در بخش کیفی شامل ۲۸ تن از متخصصان موضوعی بود که به‌صورت هدفمند و با استفاده از تکنیک گلوله‌برفی تا رسیدن به اشباع داده از میان مدیران، کارشناسان و اساتید دانشگاه انتخاب شدند. در بخش کمی، برای دستیابی به تأیید اعضا پرسشنامه‌ای محقق‌ساخته تنظیم و داده‌های تکمیلی از ۵۱ نفر از متخصصین امر به‌صورت هدفمند گردآوری شد. به‌منظور تعیین درجه اهمیت و اولویت عوامل شناسایی‌شده، از آزمون دوجمله‌ای و آزمون فریدمن استفاده شد. یافته‌های بخش کیفی نشان داد که عوامل اثرگذار بر بیکاری فارغ‌التحصیلان دانشگاهی استان کرمانشاه در شش عامل بدین شرح قابل شناسایی هستند: (۱) فرهنگی-اجتماعی (۲) اداری (۳) اقتصادی (۴) توسعه‌ای (۵) فردی-خانوادگی (۶) دانشگاهی. یافته‌های بخش کمی حاکی از آن بود که مؤلفه کیفیت قوانین و مقررات و مدیریت، عوامل فرهنگی و عامل توسعه صنعتی دارای بالاترین اولویت و مؤلفه توسعه تکنولوژیکی و عوامل خانوادگی و عامل امنیتی از پایین‌ترین سطح تأثیرگذاری برخوردار بودند. در بخش مهارت‌آموزی نیز یافته‌های

پژوهش نشان دهنده این واقعیت بود که متناسب با فرصت‌های اشتغال و وضعیت فعلی مهارتی فارغ التحصیلان می‌بایست استراتژی‌های چهارگانه‌ای را دنبال کرد.

کلیدواژه‌ها: بیکاری، فارغ التحصیلان دانشگاهی، استان کرمانشاه

سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان کرمانشاه

فصلنامه پیشرفت و توسعه استان کرمانشاه، دوره ۳، شماره ۴، ص ۸۶-۱۰۷

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۸/۲۴

تاریخ ارسال: ۱۴۰۲/۱۱/۲۸

۱- مقدمه و بیان مسئله

یکی از حوزه‌های کلیدی در برنامه‌ریزی سرمایه انسانی در سطح ملی، توسعه سیاست‌های اشتغال است که باید به منظور بهره‌وری ایده‌آل از منابع انسانی کشور طراحی شوند. در مقابل، بیکاری به عنوان یک چالش اساسی، هم ناشی از نارسایی‌های موجود در اجزای مختلف جامعه است و هم عامل مهمی در بروز انواع انحرافات و آنومی‌های اجتماعی به شمار می‌رود. بیکاری به عنوان معضلی فراگیر، توازن و تعادل جامعه را برهم زده و باعث ایجاد بحران‌های متعدد در عرصه‌های اجتماعی، اقتصادی، روانی و سیاسی می‌گردد. بنابراین، کاهش نرخ بیکاری و دستیابی به سطحی قابل قبول از آن یکی از اولویت‌های اصلی دولت‌ها است و معیاری برای ارزیابی کارآیی آن‌ها محسوب می‌شود. با چنین فرمایشی و با توجه به این واقعیت که تجهیز نیروی انسانی جامعه به دانش و مهارت‌های بازار کار می‌تواند به رفع مشکل بیکاری در جامعه یاری رساند و حرکت جامعه را در جهت دستیابی به توسعه پایدار در همه ابعاد آن بهبود بخشد، دولت‌ها اقدام به توسعه مراکز آموزش عالی و آموزش نسل‌های آینده برای ورود مؤثر به بازار کار کردند (زلنین و پریرا ۲۰۲۱؛ تربیک و همکاران^۱؛ ۲۰۲۲).

علی‌رغم انتظارات، شواهد تجربی نشان داده‌اند که دانش‌آموختگان دانشگاهی به جای ایفای نقش در ایجاد فعالیت‌های اقتصادی مؤثر، خود به جمعیت بیکاران پیوسته‌اند. در تأیید این امر، نوروززاده و کوثری (۱۳۸۸) بیان می‌دارند که بحران بیکاری در جوامع در حال توسعه ریشه دوانده و دولت‌ها قادر به برطرف کردن نیازهای فن‌آورانهی جامعه‌های خود نیستند، چرا که بیشتر خروجی‌های دانشگاه‌ها با نیازهای بازار کار هم‌آهنگی و هم‌خوانی لازم را ندارد. این مسئله در استان کرمانشاه نسبت به سایر استان‌های کشور، به طور قابل توجهی بیشتر است؛ به طوری که نتایج یک مطالعه پژوهشی در خصوص وضعیت اشتغال فارغ‌التحصیلان دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی که در آذر ۱۳۹۹ منتشر شد (وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، ۱۳۹۹)، بیانگر این واقعیت است که استان کرمانشاه با داشتن بالاترین نرخ بیکاری فارغ‌التحصیلان در کشور (۲۸.۵ درصد)، نیازمند توجه و برنامه‌ریزی ویژه‌ای است.

تداوم رشد نرخ بیکاری دانش‌آموختگان دانشگاهی به‌ویژه در استان کرمانشاه با توجه به وضعیت کنونی آن می‌تواند پیامدهای اقتصادی، اجتماعی، زیست‌محیطی و حتی سیاسی متعددی به همراه داشته باشد که هزینه‌های جبران‌ناپذیری را به جامعه و کشور وارد کند (اچدوت و رفائیل، ۲۰۲۰؛ پزدیلکوا و همکاران^۲، ۲۰۲۲). بنابراین، ضرورت دارد که ریشه‌های بیکاری دانش‌آموختگان دانشگاهی شناسایی شوند و راهکارهایی برای برون‌رفت از این بحران تدوین گردد. شناخت ریشه‌های بیکاری دانش‌آموختگان دانشگاهی به برنامه‌ریزان استانی و ملی کمک می‌کند که با دیدگاهی جامع‌تر به پدیده‌ی بیکاری استان نگاه کنند و برنامه‌های خود را در راستای کاهش و یا از بین بردن این پدیده‌ی نامیمون اجتماعی قرار دهند. شناخت درست ریشه‌های بیکاری دانش‌آموختگان به توسعه‌ی راهکارهای مناسب برای مبارزه با آن کمک قابل توجهی خواهد کرد. از این‌رو، هدف پژوهش پیش‌رو بررسی پدیده بیکاری فارغ‌التحصیلان دانشگاهی و ضرورت آموزش‌های مهارتی دانش‌آموختگان دانشگاهی در استان کرمانشاه با هدف توسعه‌ی راه‌کارهایی برای مقابله و کاهش آن در استان است.

1 . Ter Beek et al., 2022; Zalėnienė & Pereira, 2021
2 . Achdut & Refaeli, 2020; Pozdilková et al., 2022

۲- مبانی نظری و پیشینه تحقیق

بیکاری فارغ‌التحصیلان به وضعیتی اشاره دارد که در آن افرادی که تحصیلات عالی خود را به پایان رسانده‌اند، قادر به یافتن شغل مناسب نیستند (امانی^۱، ۲۰۱۷). این مشکل می‌تواند ناشی از عدم تطابق میان مهارت‌هایی که طی دوره‌های تحصیلی به دانشجویان آموزش داده می‌شود و مهارت‌های مورد نیاز در بازار کار باشد (صلاح‌الدین و همکاران^۲، ۲۰۲۳) و یا به دلیل رکودهای اقتصادی و کاهش فرصت‌های شغلی در بخش‌های مختلف اقتصادی رخ دهد (زو، ۲۰۲۳؛ ورجولینی و ولاچ، ۲۰۲۳؛ لی^۳، ۲۰۲۳). این شرایط نه تنها بر زندگی حرفه‌ای فارغ‌التحصیلان تأثیر می‌گذارد، بلکه می‌تواند پیامدهای منفی اجتماعی و اقتصادی گسترده‌تری به همراه داشته باشد. بنابراین، درک دلایل پشت این پدیده برای رسیدگی مؤثر به مسئله، حیاتی است. به همین دلیل، پژوهشگران مختلف در سراسر جهان به بررسی عامل‌های اثرگذار بر بیکاری دانش‌آموختگان دانشگاهی پرداخته‌اند و مؤلفه‌های مختلفی را شناسایی کرده‌اند که در بیکاری دانش‌آموختگان نقش دارند. در ادامه برخی از مهم‌ترین آنها به تفکیک مورد بررسی قرار می‌گیرد.

۲-۱- تأثیر آموزش عالی در بیکاری دانش‌آموختگان

هرچند که آموزش برای توسعه شخصی و اجتماعی حیاتی است اما می‌تواند در بیکاری فارغ‌التحصیلان دانشگاهی نقش داشته باشد (داناسیکا و همکاران^۴، ۲۰۲۳). نظام‌های آموزشی سنتی اغلب بر دانش نظری و دستاوردهای دانشگاهی تمرکز دارند و مهارت‌های عملی و کاربردهای دنیای واقعی را نادیده می‌گیرند. این ناهماهنگی موجب ناآمادگی دانش‌آموختگان دانشگاهی برای انجام مهارت‌های مورد نیاز در بازار کار می‌شود (لیچی و خواتووا^۵، ۲۰۱۹). افزون بر این، عدم هماهنگی بین آموزش‌های دانشگاهی و پیشرفت‌های فناوری بر افزایش بیکاری در میان دانش‌آموختگان دانشگاهی اثرگذار است؛ به طوری که آموزش استفاده از فناوری‌های قدیمی و منسوخ‌شده به دانشجویان در دانشگاه ممکن است شانس آنها را برای یافتن شغل در صنایعی که به سیستم‌های جدیدتر و پیشرفته‌تر روی آورده‌اند، کاهش دهد (زرن، ۲۰۱۹؛ کاپلی^۶، ۲۰۱۵). در واقع، نوعی ناهمخوانی بین مهارت‌های کسب شده توسط دانش‌آموختگان دانشگاهی و مهارت‌های مورد نیاز بازار کار به وجود می‌آید که ریشه در آموزش‌های غیر اثربخش دانشگاهی دارد که می‌تواند ناشی از عدم به‌روزرسانی محتوای آموزشی متناسب با بازار کار و عدم فراهم‌سازی فرصت‌های آموزش عملی یا کارآموزی برای دانشجویان و قرارگیری آنها در معرض کاربردهای واقعی حوزه‌ی تحصیلی‌اشان باشد (بلاژیچ^۷، ۲۰۲۱).

۲-۲- تأثیر پیشرفت‌های فناوری در بیکاری دانش‌آموختگان

پیشرفت‌های فناورانه تأثیر قابل توجهی بر بازار کار داشته‌اند که هم فرصت‌ها و هم چالش‌هایی را برای فارغ‌التحصیلان ایجاد کرده‌اند. از یک طرف، فناوری منجر به ایجاد صنایع و نقش‌های شغلی جدیدی شده که پیش از

1 . Amani

2 .Salahuddin et al

3 . Li, 2023; Vergolini & Vlach, 2023; Zhou

4 . Dănașcă et al., 2023

5 . Lichy & Khvatova, 2019

6 . Cappelli, 2015; Zeren, 2019

7 . Blažič, 2021

این وجود نداشتند و نیازمند کسب مهارت‌های جدید توسط فارغ‌التحصیلان برای حفظ اشتغال‌پذیری خود هستند. از طرف دیگر، برخی مشاغل را نیز منسوخ کرده است که منجر به بیکاری افرادی می‌شود که پیش از این در آن موقعیت‌ها مشغول به کار بوده‌اند (بلاژیک، ۲۰۲۱؛ پترس و همکاران؛ ۲۰۲۰). انتظار می‌رود این روند با پیشرفت فناوری ادامه یابد که نشان دهنده این ضرورت برای دانش‌آموختگان است که به‌طور مداوم مهارت‌های خود را به‌روزرسانی کنند تا بتوانند در بازار کار مرتبط با رشته تحصیلی خود باقی بمانند. افزون بر این، توسعه‌ی فناوری‌ها و ظهور کار از راه دور و پلتفرم‌های آنلاین سبب شده است که امروزه کارفرمایان به منابع گسترده‌ای از استعداد‌های جهانی دسترسی داشته باشند و رقابت برای موقعیت‌های شغلی را بیشتر کرده است. به عبارت دیگر، امروزه دانش‌آموختگان دانشگاهی نه تنها باید با رقبای محلی خود برای کسب یک شغل رقابت کنند بلکه باید با رقبای بین‌المللی خود که دارای صلاحیت‌های مشابهی هستند و انتظارات کمتری نسبت به دستمزد دریافتی دارند نیز رقابت کنند (هونفیلد و همکاران، ۲۰۲۱؛ دیلاهونت و همکاران، ۱، ۲۰۲۱).

۲-۳- تأثیر دولت‌ها در بیکاری دانش‌آموختگان

بیکاری دانش‌آموختگان دانشگاهی همیشه نمی‌تواند ناشی از عدم تجهیز آنها به مهارت‌های بازار کار و یا عدم هم‌خوانی آموزش‌های دانشگاهی با تغییرات فناوری باشد بلکه دولت‌ها نیز نقش مهمی در کاهش بیکاری فارغ‌التحصیلان دانشگاهی از طریق اجرای ابتکارات و سیاست‌های حمایتی از آنها برای ورود به بازار کار ایفا می‌کنند (لی و همکاران، ۲، ۲۰۱۴). این ابتکارات می‌توانند شامل اشکال مختلفی از جمله انگیزه‌های مالی، برنامه‌های آموزشی و همکاری‌ها با ذینفعان صنعتی باشند. برپایی برنامه‌های کارآموزی یا شاگردی یکی از رویکردهای متداول و در دسترس دولت برای کاهش بیکاری دانش‌آموختگان دانشگاهی است (مایز و همکاران، ۲۰۱۷؛ اوکلی و همکاران، ۳، ۲۰۲۰). این برنامه‌ها فرصتی را برای فارغ‌التحصیلان فراهم می‌آورند تا تجربه عملی کسب کنند و مهارت‌هایی را در محیط کار واقعی توسعه دهند. با پر کردن شکاف بین آموزش و عمل، فارغ‌التحصیلان می‌توانند اشتغال‌پذیری خود را افزایش دهند و شانس خود را برای داشتن امنیت شغلی بالا ببرند (بریدگوستک، ۴، ۲۰۰۹). افزون بر این، دولت‌ها می‌توانند از طریق انگیزه‌های مالی مانند تخفیف‌های مالیاتی به کارفرمایانی که دانش‌آموختگان دانشگاهی را استخدام می‌کنند به افزایش اشتغال‌پذیری دانش‌آموختگان دانشگاهی یاری رسانند.

علاوه بر عامل‌هایی که در بالا به آنها اشاره شد، بیکاری دانش‌آموختگان دانشگاهی ممکن است ریشه در عامل‌ها یا مشکلات گسترده‌تری با توجه به شرایط اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی و حتی سیاسی هر کشور داشته باشد. با این حال، رابینسون ۵ این مشکلات را بیشتر به خود دانش‌آموختگان نسبت می‌دهد و آنها را به سه دسته کلی تقسیم کرده است: (۱) مشکلات سازشی؛ (۲) مشکلات بی‌مهارتی؛ و (۳) مشکلات بی‌تصمیمی. مشکلات سازشی خود شامل دو زیرگروه می‌شود: الف) مشکلات عاطفی، و ب) مشکلات غیر عاطفی. مشکلات عاطفی شامل مواردی همچون عدم توانایی در ایجاد روابط با دیگران در محل کار و ناتوانی در سازگار شدن با محیط شغلی می‌شود. مشکلات غیر عاطفی

1. Dillahunt et al., 2021; Hünefeld et al., 2021
2. Li et al., 2014
3. Blažič, 2021; Peters et al., 2020
4. Bridgstock, 2009
5. Rabinson
6. Borin

شامل فقدان اطلاعات شغلی و حرفه‌ای، عدم سازش بین استعداد و رغبت، کمبود و یا فقدان هوش و استعداد کافی برای احراز یک شغل می‌شود که در روند انتخاب شغل اختلال ایجاد می‌کند. **مشکلات بی مهارتی و بی تصمیمی** بر عدم توانایی فرد در تصمیم‌گیری نظارت دارند. بر اساس نظر تایلر ممکن است که این بی تصمیمی ناشی از عوامل چهارگانه زیر باشد:

- ۱) عدم وجود تناسب بین رغبت‌ها و خواسته‌های والدین با استعدادهای فرد؛
- ۲) انتخاب شغل به خاطر دیگران و یا به دلیل دیدگاه مثبت افراد جامعه نسبت به یک شغل خاص؛
- ۳) وجود استعدادهای مختلف در یک فرد (در این صورت فرد باید بر مبنای رغبت خویش تصمیم بگیرد)؛ و
- ۴) محدود بودن فرصت‌های انتخاب و یا عدم یادگیری (شفیع‌آبادی، ۱۳۸۴).

با این همه، برای برنامه‌ریزی‌های دقیق و کاهش نرخ بیکاری دانش‌آموختگان دانشگاهی ضرورت دارد که عامل‌های اثرگذار بر این پدیده بر اساس ویژگی‌های محلی آن جامعه مورد ارزیابی و شناسایی قرار گیرند. زیرا، ممکن است دلایل بروز چنین مسئله‌ای از یک جامعه به جامعه دیگر متفاوت باشد و تجویز یک نسخه کلی برای همه‌ی جوامع نه تنها به حل آن کمکی نکند بلکه هزینه‌های اضافی بر جامعه و دولت‌ها وارد آورد. بنابراین، این پژوهش تلاش می‌کند که به‌شکلی جامع این عامل‌ها را در استان کرمانشاه شناسایی و راهبردهایی برای افزایش نرخ اشتغال‌پذیری دانش‌آموختگان دانشگاهی تدوین و ارائه دهد.

۳- روش پژوهش

پژوهش حاضر از نظر هدف از نوع کاربردی است زیرا یافته‌های آن به برنامه‌ریزان جهت تدوین برنامه‌های اثربخش‌تر برای رفع بیکاری دانش‌آموختگان کمک می‌کند. از نظر نوع گردآوری داده‌ها میدانی است. از نظر روش شناسی نیز از نوع پژوهش‌های آمیخته‌ی متوالی اکتشافی است. با در نظر گرفتن ماهیت این نوع از پژوهش‌ها، در این تحقیق ابتدا برای شناسایی عامل‌های کلیدی اثرگذار بر بیکاری دانش‌آموختگان دانشگاهی در استان کرمانشاه از مصاحبه‌های نیمه‌ساختارمند با ۲۸ تن از متخصصان موضوعی انجام شد. پس از انجام مصاحبه‌ها، متن آنها توسط گروه پژوهش پیاده‌سازی شد و از طریق فرایند کدگذاری سه‌سطحی (کدگذاری پایه، محوری و سازمان‌دهنده) عامل‌های اثرگذار بر بیکاری دانش‌آموختگان دانشگاهی در استان کرمانشاه شناسایی شد. در گام بعد، به‌منظور تأیید باورپذیری و انتقال‌پذیری یافته‌های این بخش از تکنیک‌های مثلث‌سازی، خودبازبینی مفاهیم توسط گروه پژوهش، و ارائه یافته‌ها به مشارکت‌کنندگان استفاده شد. هدف از ارائه‌ی یافته‌ها به مشارکت‌کنندگان، اطمینان از این امر بود که کدهای استخراج شده دقیقاً همان چیزی باشد که مد نظر آنها بوده است. در صورت عدم تأیید توسط مشارکت‌کنندگان، کدگذاری مجدد بر اساس نظر مشارکت‌کننده انجام می‌گرفت.

در بخش کمی پژوهش، عامل‌های شناسایی شده در مرحله‌ی قبل به‌صورت یک پرسشنامه‌ی محقق ساخته تدوین شدند. در این پرسشنامه از پاسخگوین خواسته شد که با دادن نمره‌ای از یک تا پنج (کمترین اهمیت = ۱؛ بیشترین اهمیت = ۵) در قالب طیف لیکرت میزان اهمیت هر یک از عامل‌ها را در بیکاری دانش‌آموختگان دانشگاهی مشخص کنند. روش نمونه‌گیری در این بخش، نمونه‌گیری از موارد ویژه و از طریق ارجاء زنجیره‌ای بود. بدین ترتیب، ۵۱ نفر در سطح دانشگاه و ادارات دولتی استان به عنوان نمونه‌ی آماری انتخاب شدند. پس از گردآوری داده‌ها و ورود آنها

به نرم‌افزار SPSS، به منظور شناسایی مهم‌ترین عامل‌های اثرگذار بر بیکاری دانش‌آموختگان از آزمون توزیع دوجمله‌ای استفاده شد. در این آزمون پاسخ‌ها به دو طبقه، تقسیم می‌شوند: طبقه اول مربوط به پاسخ‌های کمتر یا مساوی ۳ (متوسط و کمتر از متوسط)؛ و طبقه دوم مربوط به پاسخ‌های بیشتر از ۳ (زیاد و خیلی زیاد). در آزمون دوجمله‌ای اگر تفاوت معنی‌داری بین گروه اول و دوم وجود داشته باشد ($p\text{-value} < .05$) و درصد پاسخ‌های گروه دوم بیش از درصد پاسخ‌های گروه اول باشد می‌توان نتیجه گرفت که آن عامل از نظر عموم پاسخ‌دهندگان از اهمیت بالایی برخوردار بوده است. یادآور می‌شود که پایایی ابزار پژوهش در این بخش با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ برای بخش‌های مختلف تأیید شد ($\alpha \geq .86$).

۴- بحث در خصوص یافته‌ها

یافته‌های بخش کیفی پژوهش نشان می‌دهد که پدیده بیکاری فارغ‌التحصیلان دانشگاهی، به‌عنوان موضوعی اجتماعی، پدیده‌ای چندبعدی و چندمتغیره است و مجموعه عواملی به‌صورت درهم‌تنیده در شکل‌گیری و تشدید آن تأثیرگذارند. این عوامل به‌صورت هم‌افزا زمینه تشدید بیکاری و بازتولید آن را فراهم می‌سازند. بازتولید این موضوع بدان معناست که در صورت ادامه وضعیت فعلی، شرایط فهم-انفعال-تشدید، رخ خواهد داد؛ بدان معنا که افزایش نرخ بیکاری در استان موجب ارسال یک تصویر نامناسب درونی و بیرونی از این حوزه برای مخاطبین و فعالین خواهد شد که خود زمینه‌ی افزایش مهاجرت نیروی نخبه علمی، اجرایی، اقتصادی و کاری را فراهم ساخته و زمینه کاهش تمایل به سرمایه‌گذاری از طرف شهروندان ساکن (سرمایه‌گذاری درون‌زا)، عدم اشتیاق از سوی سرمایه‌گذاران غیر ساکن (سرمایه‌گذاری برون‌زا) را مهیا می‌سازد. این مسئله زمینه تشدید واقعی خودباوری منفی را فراهم نموده و به بازتولید بیکاری و تشدید آن، خواهد انجامید. هرچند که وضعیت عکس نیز صادق بوده و می‌توان چرخه مؤثر و در حال بهبودی را ایجاد نمود.

در واقع، یافته‌های پژوهش در بخش کیفی نشان می‌دهد که مجموعه‌ای از عوامل فرهنگی-اجتماعی، اداری، سیاسی، اقتصادی-توسعه‌ای، فردی-خانوادگی و دانشگاهی به‌صورت چندبعدی، چندمتغیره و پیچیده موجب بروز و تشدید بیکاری در استان کرمانشاه شده‌اند که در طیفی از تأثیرگذاری مستقل یا درهم‌تنیده ایفای نقش می‌کنند که در ادامه هر یک از این عوامل به‌شکلی جامع تشریح می‌شوند.

۴-۱- عوامل فرهنگی بیکاری فارغ‌التحصیلان دانشگاهی

شامل ۱۲ مضمون است که رابطه میان این مضامین را می‌توان در قالب شکل (۱) نشان داد. بر اساس این شکل، ضعف فرهنگ کارآفرینی، ضعف فرهنگ سخت‌کوشی، فرهنگ مصرف‌گرایی، ضعف فرهنگ سیاسی، ضعف فرهنگ حمایتگری، ضعف در فرهنگ مطالبه‌گری و وجود فرهنگ قومی-قبیله‌ای در استان بسترساز پنج مضمون دیگر هستند، زیرا با وجود این مضامین، اعتماد و سرمایه اجتماعی کاهش پیدا کرده و همدلی تضعیف می‌گردد، تمایل به انجام فعالیت‌های توسعه‌ای و زندگی برای درآمد بیشتر کاهش پیدا می‌کند، با توجه به افزایش سطح محافظه‌کاری و زندگی قناعتی، تمایل به راه‌اندازی کسب‌وکار و کارآفرینی نیز کمتر شده و میل به استخدام‌های دولتی افزایش پیدا می‌کند. درنهایت، این مشکلات فرهنگی، به‌صورت یک زنجیره، ارزش‌ها، نگرش‌ها و باورهای هنجاری حاکم بر کل استان را تحت تأثیر قرار می‌دهد که مجموع این عوامل، منجر به تشدید بیکاری در میان دانش‌آموختگان شده است.

حال آنکه این شرایط در برخی استان‌های کشور، حتی استان‌های هم‌جوار مانند همدان متفاوت‌تر بوده و تا حدودی بهتر است.

شکل ۱. فرایند تأثیر عوامل فرهنگی بر بیکاری دانش آموختگان (منبع: یافته‌های پژوهش)

۴-۲- عوامل اجتماعی

شامل ۹ مضمون است که ارتباط میان این مضامین را می‌توان بدین صورت شرح داد؛ با توجه به فقر فضای فرهنگی در استان کرمانشاه، عناصر اجتماعی نیز تحت تأثیر قرار می‌گیرند. ازدیاد بی‌رویه جمعیت در دهه‌ی شصت، منجر به افزایش تعداد زیادی از جوانان تحصیل کرده شده که غالباً فاقد مهارت و تخصص اجرایی مورد نیاز بازار کار هستند و صرفاً مدرک دانشگاهی دریافت کرده‌اند. تقاضای خیل عظیم این جوانان جهت منجر به تشدید نرخ بیکاری در استان شده است لکن آنچه حائز توجه است آن است که بخش اعظم این افراد به دنبال مشاغل دولتی هستند که فرصت‌های این بخش نیز محدود است؛ عدم توانمندی، شناخت و محدودیت‌های بخش خصوصی و تعاونی نیز امکان اشتغال این افراد در این حوزه‌های را نیز با چالش مواجه ساخته است که برآیند طبیعی این مسئله تشدید بیکاری است که در نتیجه آسیب‌های اجتماعی مانند مهاجرت جوانان و نخبگان دارای مهارت‌های نسبی بهتر به سایر استان‌ها و بروز مشکلات دیگر اجتماعی، رخ داده است. به علت محدودیت‌های بسیار زیادی که در شهرستان‌های استان نسبت به مرکز استان و همچنین در مرکز استان نسبت به استان‌های دیگر وجود دارد، این مسئله در شهرستان‌های استان نیز رخ داده و مهاجرت جوانان متخصص به استان‌های بزرگ اتفاق می‌افتد که خود آسیب‌های بعدی را در پی دارد؛ بنابراین جمعیتی از جوانان مدرک دار که در استان باقی می‌مانند، غالباً فاقد مهارت خاصی هستند. همچنین ترکیب این عامل با سایر عوامل مانند افزایش تعداد فارغ‌التحصیلان دانشگاهی، افزایش شکاف طبقاتی، احساس فضای امنیتی که بر کرمانشاه حاکم است و باقی ماندن تبعات هشت سال جنگ تحمیلی (دفاع مقدس) در استان، فضای کسب و کار و سرمایه‌گذاری نامناسب و ... امکان توسعه صنعتی و بازرگانی استان را با محدودیت روبرو کرده است که در صورت عدم مداخله جدی، سبب افزایش بیکاری فارغ‌التحصیلان دانشگاهی می‌گردد.

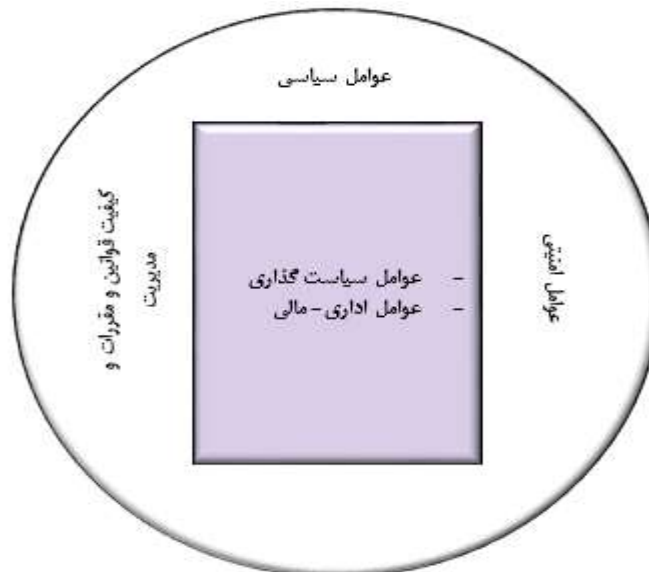
لذا مجموعه عوامل اجتماعی به‌صورت یک چالش محسوب می‌شوند که اگر عزم جدی و برنامه‌ریزی صحیحی برای رفع تهدیدات ناشی از آن‌ها وجود داشته باشد، تبدیل به فرصت‌های ارزشمند مانند بازگشت جوانان تحصیل کرده متخصص به استان و کاهش آسیب‌های اجتماعی دیگر خواهند شد.

۴-۳- عوامل سیاسی-اداری

شامل ۵ مضمون است که می‌توان آن‌ها را به‌صورت شکل ۵-۲ نشان داد؛

بر اساس این شکل، عوامل سیاسی-اداری به دودسته تقسیم می‌شوند. دسته اول عوامل سیاسی، امنیتی و قوانین و مقررات و مدیریت که بر دو عامل دیگر یعنی سیاست‌گذاری‌ها و برنامه‌های و تصمیمات اداری-مالی تأثیر می‌گذارند. فردمحور بودن برنامه‌ها، تحریم‌های ظالمانه، قوانین ناکارآمد، قوانین بسیار سخت‌گیرانه جهت راه‌اندازی کسب و کارها، اولویت مسائل امنیتی در استان به علت مرزی بودن، ورود دولت به امور اقتصادی و موارد مشابه منجر به ایجاد دو مضمون سیاست‌گذاری و اداری-مالی می‌شوند، به‌نحوی که در نظام تولید، بازرگانی و توزیع اختلال رخ می‌دهد، درحالی که فساد اداری افزایش پیدا کرده و جوانان شایسته از مشاغل مهم بی‌نصیب خواهند ماند و از توانمندی‌های نخبگان استفاده‌ای نشود این مسئله تشدید خواهد شد.

برای کاهش نرخ بیکاری به‌صورت کلان و نرخ بیکاری فارغ‌التحصیلان دانشگاهی به‌صورت خاص استان کرمانشاه می‌بایست تحت حمایت خاص و ویژه سیاسی و مالی و برنامه‌ای قرار گیرد. مجموع این مضامین به‌عنوان عوامل سیاسی-اداری شناسایی شده‌اند که محیط اشتغال جوانان و کسب و کار را به‌صورت مستقیم تحت تأثیر قرار می‌دهند.

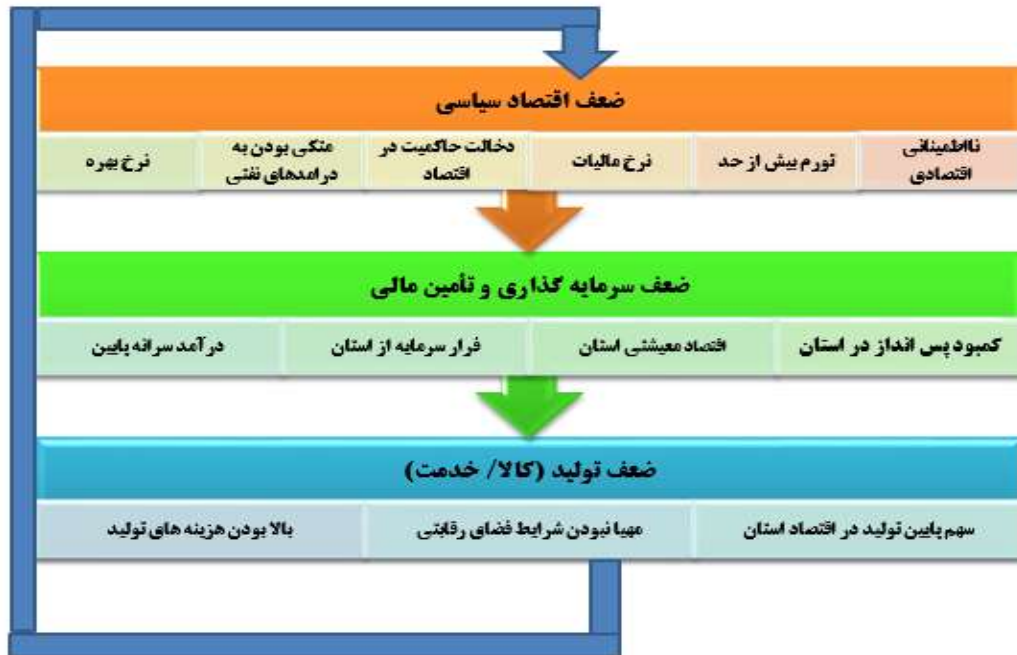

شکل ۱. تقسیم‌بندی مضامین سیاسی-اداری به‌عنوان عامل بیکاری دانش‌آموختگان (منبع: یافته‌های پژوهش)

۴-۴- عوامل اقتصادی

شامل ۳ مضمون است که عبارت‌اند از ضعف سرمایه‌گذاری و منابع مالی، ضعف اقتصاد سیاسی و ضعف تولید. به نظر تعداد قابل توجهی از پاسخگویان، یکی از مهم‌ترین عواملی که سبب افزایش بیکاری می‌شود، عوامل اقتصادی

است اما نباید از این نکته مهم غافل شد که عوامل اقتصادی نیز در بسترهای فرهنگی، اجتماعی، سیاسی و اداری شکل می‌گیرند و تازمانی که برای بهبود وضعیت مضامین قبلی به‌خوبی برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری انجام نشده باشد، عوامل اقتصادی در بهترین شرایط ممکن هم نمی‌توانند مشکل بیکاری را حل کنند. با این وصف، مضمون اقتصادی را می‌توان در قالب شکل ۳ سازمان‌دهی کرد:

شکل ۲. فرایند شکل‌گیری عوامل اقتصادی تأثیرگذار بر بیکاری دانش‌آموختگان (منبع: یافته‌های پژوهش)

همان‌طور که شکل ۵-۳ نشان می‌دهد، ضعف اقتصاد سیاسی که شامل شش زیرمضمون است، فضای لازم برای سرمایه‌گذاری در استان را نامطلوب می‌کند، به‌نحوی که تمایل برای سرمایه‌گذاری و تأمین مالی در استان کاهش پیدا کرده است. برخی از زیرمضامین اقتصادی فقط مختص استان کرمانشاه نیستند، اما به علت محرومیت استان، اثرات و تبعات منفی تری بر جای می‌گذارند، مانند تورم بیش از حد که سبب فقر بسیار زیاد جمعیت کثیری از شهروندان استان کرمانشاه شده است. به دنبال ضعف سرمایه‌گذاری‌ها، ضعف تولید که شامل ضعف در تولید کالا و ارائه خدمات است شکل می‌گیرد، در نتیجه توان رقابتی کسب‌وکارها و صنایع در استان کاهش پیدا کرده و این مجموعه‌ها مجبور به تعدیل نیرو و تعطیلی می‌شوند. نکته مهم در شکل ۵-۳، فرایند برگشتی است که نشان می‌دهد، به‌صورت یک چرخه، ضعف تولید مجدداً سبب تشدید ضعف اقتصاد سیاسی و نااطمینانی اقتصادی می‌شود و در صورت عدم برنامه‌ریزی و حل این مشکلات، مشکل بیکاری بیشتر و بیشتر خواهد شد.

۴-۵- عوامل توسعه‌ای

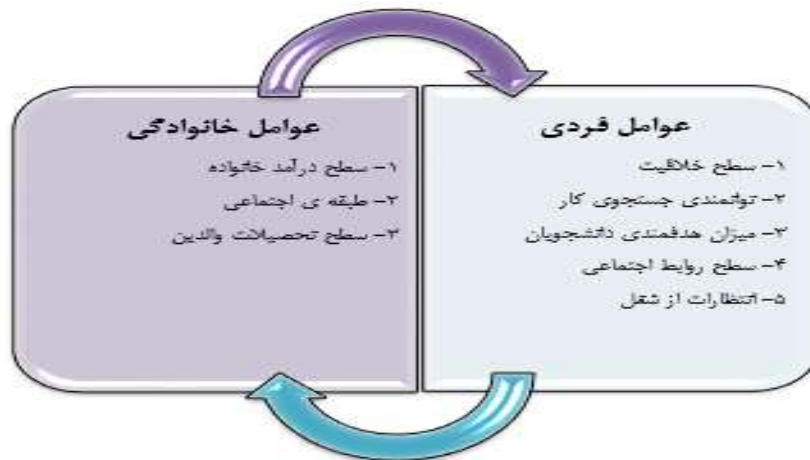
شامل ۳ مضمون است که عبارت‌اند از توسعه صنعتی، توسعه انسانی و فرهنگی، توسعه تکنولوژی. زیرمضامین این عوامل نشان می‌دهند عدم وجود ارتباط مناسب میان صنعت و دانشگاه؛ عدم وجود ارتباط مناسب میان صنایع بالادستی و پایین‌دستی و زنجیره ارزش؛ گسیختگی‌های ساختاری؛ کمبود نیروهای متخصص؛ کاهش سطح اعتماد و سرمایه

اجتماعی و نبود تکنولوژی‌های بومی و به‌روز در کشور منجر به افزایش بیکاری دانش‌آموختگان شده که در صورت عدم مداخله برای حل آن، تشدید نیز خواهد شد. تا زمانی که بستر مناسب سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی باهدف برنامه‌های بلندمدت برای اشتغال دانش‌آموختگان تدوین نگردد، استان کرمانشاه نه به‌عنوان یکی از قطب‌های صنعتی و خدماتی، در کشور، بلکه به‌عنوان یک استان فقط برای انجام فعالیت‌های سنتی کشاورزی شناخته می‌شود، در این حال امکان اشتغال برای خیل عظیم فارغ‌التحصیلان دانشگاهی با چالش مواجه است.

همچنین با توجه به پتانسیل بسیار بالای استان کرمانشاه در حوزه گردشگری، باید زیرساخت‌های فرهنگی و فیزیکی مناسب برای گردشگران فراهم شود که در حال حاضر وجود ندارد؛ بنابراین به‌صورت خلاصه می‌توان گفت یکی از عوامل بسیار مهم در بیکاری دانش‌آموختگان، بی‌توجهی و ضعف عوامل توسعه‌ای است.

۴-۶- عوامل فردی - خانوادگی

شامل ۲ مضمون است که بر اساس شکل ۴-۵ این دو مضمون با یکدیگر ارتباط متقابل دارند. همان‌طور که شکل ۴ نشان می‌دهد، ویژگی‌های ذاتی و اکتسابی افراد به همراه وضعیت شاخص‌های مرتبط خانوادگی آن‌ها در شکل‌دهی بیکاری اثرگذارند؛ به‌عنوان مثال، زمانی که یک دانشجو برای آینده و مسیر شغلی خود، برنامه و هدفی ندارد، چطور می‌توان انتظار داشت در آینده نزدیک، در یک شغل مرتبط با تحصیلات خود مشغول به کار شود؟ عوامل فردی و خانوادگی می‌توانند یکدیگر را تقویت یا تضعیف کنند، مثلاً با تغییر طبقه اجتماعی والدین، برنامه‌ها و آینده‌ای که برای فرزند خود متصور هستند، تغییر پیدا می‌کند.

شکل 3. تأثیرگذاری مضامین فردی و خانوادگی بر یکدیگر (منبع: یافته‌های پژوهش)

۴-۷- عوامل دانشگاهی

این عامل شامل چند مضمون است که عبارت‌اند از: عوامل آموزشی و سیاست‌ها، چشم‌اندازها، منابع مالی و نیروی انسانی. در بحث در خصوص این دو عامل می‌توان گفت، انتخاب رشته و دانشگاه برای جوانان بدون توجه به نیازهای بازار کار، استعداد و علاقه و توانمندی آن‌ها، به همراه استفاده از راهبردهای اشتباه در تدریس منجر به بی‌انگیزگی دانشجویان و عدم تمایل صاحبان مشاغل برای به‌کارگیری چنین نیروهایی شده است. اصرار بیش‌ازحد برای ارتقای مدرک به‌جای مهارت‌آموزی از یکسو و برنامه‌ریزی‌ها و سیاست‌گذاری‌های اشتباه در حوزه آموزش عالی سبب

افزایش جمعیت بیکار جوانان تحصیل کرده می‌شود. در این شرایط دانش‌آموختگان نه تخصص و علاقه و انگیزه‌ای برای راه‌اندازی کسب‌وکار دارند، نه صاحبان مشاغل و کسب‌وکارها و سازمان‌ها به جذب و هزینه کردن چنین افرادی تمایل نشان می‌دهند. اشباع تعداد زیادی از برخی رشته‌های تحصیلی در دانشگاه نیز مزید بر علت است.

۴-۸- طراحی مدل آسیب‌شناسی دلایل بیکاری دانش‌آموختگان استان کرمانشاه

بر اساس مطالب گفته‌شده، می‌توان مدل عوامل تأثیرگذار بر بیکاری دانش‌آموختگان استان کرمانشاه را به صورت شکل ۵-۵ نشان داد. بر اساس این شکل، کلیه عوامل بر یکدیگر تأثیر می‌گذارند و از یکدیگر تأثیر می‌پذیرند و بر بیکاری دانش‌آموختگان استان کرمانشاه اثرگذار هستند.

شکل 4. مدل پژوهش؛ عوامل تأثیرگذار بر بیکاری جمعیت دانش‌آموختگان در استان کرمانشاه (منبع: یافته‌های پژوهش)

۴-۹- اولویت‌بندی عوامل تشدیدکننده بیکاری فارغ‌التحصیلان دانشگاهی

به‌منظور اولویت‌بندی عوامل از نظر پاسخگویان با توجه به آزمون فریدمن نتایج نشان داد: مؤلفه‌ی کیفیت قوانین و مقررات و مدیریت، عوامل فرهنگی و عامل توسعه صنعتی از نظر پاسخگویان دارای بالاترین اولویت و مؤلفه توسعه تکنولوژیکی، خانوادگی و عامل امنیتی از پایین‌ترین اولویت برخوردار بوده است.

در مقوله کیفیت قوانین و مقررات و مدیریت، پیچیدگی نقش‌های نهادها در ایجاد اشتغال و ناکامی در جذب سرمایه‌گذاران به استان اهمیت بالاتری نسبت به سایر زیرمؤلفه‌ها به خود اختصاص داده است. به اعتقاد تعدادی از پاسخگویانی یکی از عوامل مهم تشدید معضل بیکاری جوانان مسئله قوانین و مقررات است که برنامه اصلاح قانون کار می‌بایست در دستور کار قرار گیرد. سازمان جهانی کار نیز، قانون کار در ایران را یکی از سخت‌گیرانه‌ترین قوانین در بین کشورهای دنیا دانسته است. می‌توان ادعا نمود که تا زمانی که قانون کار اصلاح نشود فرایند اشتغال و تسهیل

در جذب نیروی کار دچار اشکال خواهد بود. لذا پیشنهاد می‌شود نهادها و قوانین و مقررات دولت که تنظیم‌کننده تعامل بین عرضه و تقاضای نیروی کار هستند، انعطاف‌پذیرتر شوند و برنامه‌ها و قوانینی همچون بیمه بیکاری و تأمین اجتماعی، حداقل دستمزد یکسان برای همه افراد، قوانین کار انعطاف‌پذیر، مراکز مشاوره شغلی و نظام اطلاعات بازار کار تقویت شود، ایجاد شبکه‌های بازاریابی، خدمات مشاوره سرمایه‌گذاری و کارآفرینی، بهبود فضای کسب و کار، تقویت و تجهیز مراکز رشد و پارک‌های علم و فناوری و تقویت فرهنگ کارآفرینی را در دستور کار خود قرار دهند. همچنین با ایجاد شرایط و تفاهم‌نامه‌های همکاری با کشورهای خواهان سرمایه‌گذاری، شرایط جذب سرمایه‌گذاری را به استان فراهم کنند.

در بخش عوامل فرهنگی، وجود فرهنگ قومی-قبیله‌ای و ضعف در فرهنگ مطالبه‌گری از مدیران اهمیت بالاتری نسبت به سایر زیرمولفه‌ها به خود اختصاص داده است. فرهنگ‌سازی کار، منشأ تمام تحولات سازنده در حوزه‌های اقتصادی، علمی و اشتغال است. فرهنگ‌سازی به‌عنوان رکن اصلی مطالبه‌گری شغلی اقشار مختلف جامعه، شیوه‌ی استفاده صحیح از ظرفیت‌های شغلی استان را تعیین می‌کند. فرهنگ‌سازی در حوزه اشتغال به معنای ایجاد نگاه متحد و ترویج فعالیت‌های گروهی در راستای توسعه بیش‌ازپیش اشتغال است؛ که در استان کرمانشاه مورد غفلت قرار گرفته است.

در نهایت وجود گسیختگی ساختاری بین فعالیت‌های مناطق روستایی و شهری و کمبود صنایع بسته‌بندی در استان در بخش توسعه صنعتی اهمیت بالاتری نسبت به سایر زیرمولفه‌ها به خود اختصاص داده است.

از سوی دیگر به دلیل قدرت بالای دولت در تسلط بر منابع و قانون‌گذاری و ... می‌بایست توسعه زیرساخت‌ها مورد توجه قرار گیرد. زیرساخت‌ها شرایط و بستر ایجاد اشتغال از طرف دولت فراهم شود. در برنامه پنج‌ساله توسعه، یکی از نقاطی که بر روی آن تمرکز شده است بحث روستاها است. بر اساس سرشماری ۱۳۹۵ جمعیت روستایی استان کرمانشاه حدود ۵۳۰ هزار نفر و معادل ۲۳/۴ درصد کل جمعیت استان بوده است، همچنین بر اساس آمار و اطلاعات ۱۳۹۷ میزان اشتغال بخش‌های کشاورزی و صنعت استان کرمانشاه به ترتیب ۲۸ و ۲۲ درصد بوده است که حاکی از اهمیت بخش کشاورزی و مشاغل روستایی در استان کرمانشاه دارد. به‌رغم فراهم شدن امکانات اولیه در روستاها همچنان مهاجرت جوانان از روستاها به سمت شهرها صورت می‌گیرد. چراکه امکان کسب درآمد و تولید در روستاها وجود ندارد. در برنامه ششم توسعه به روستاها به‌عنوان یکی از مراکز مهم تولید کشور توجه شده است. همچنین به جوانان روستایی برای کارآفرینی متناسب با شرایط موجود و به‌ویژه در بخش‌های مختلف باغداری، کشاورزی و صنعتی و در زمینه ارائه تسهیلات رونق تولید در روستاها توجه ویژه‌ای شده است؛ بنابراین پیشنهاد می‌شود در این خصوص بخشداران و استانداران نیز مساعدت لازم را به عمل آورده و با هموار نمودن مسیر تولید در روستاها شرایطی ایجاد کنند که روستاییان به‌واسطه بهره‌مندی از یک پشتوانه قوی با رغبت و علاقه بیشتری در کارشان فعال باشند.

۵- نتیجه‌گیری و پیشنهادها

در اولین گام، در خصوص پدیده بیکاری دانش‌آموختگان در استان کرمانشاه، پیشنهاد می‌شود دولت به‌عنوان مسئول و متولی می‌بایست فهم صحیحی را از مساله داشته و به عمق چالش توجه کرده و اقدامات استراتژیک و عملیاتی هدفمند و گسترده‌ای را جهت کاهش نرخ بیکاری فارغ‌التحصیلان دانشگاهی، تدوین و اجرا نماید. برنامه‌های فعلی

بیش از عوامل سیاسی - مدیریتی و فرهنگی محدود به عوامل اقتصادی از جمله ارائه تسهیلات شده است که به دلیل روبنا بودن راهکار و تک بعدی بودن برنامه، ممکن است نتیجه مطلوب را ایجاد نکند؛ بنابراین می‌بایست ضمن شناخت عوامل ایجاد و تشدید کننده بیکاری، به صورت خاص برنامه‌هایی در حوزه‌های مختلف اداری - سیاسی و فرهنگی استان تنظیم و اجرایی شود. در این راستا می‌بایست در قدم اول امکان مشارکت کنشگران اصلی (اعم از بخش خصوصی، دولتی و علمی) را فراهم آورد و در آن‌ها باور و اعتقاد لازم را ایجاد کرد. ترویج گفت‌وگو عمومی و کارشناسی بر سر راهبردهای کاهش بیکاری در استان می‌تواند به معنا بخشی جمعی کمک کرده و درک مشترک و همراهی بهتر را ایجاد نماید. این راهبرد می‌تواند منجر به تصویب مفاهیم مشترک، فهم بهتر و حمایت‌های اجرایی شود.

از سویی هرچند ظهور برخی عوامل تشدید کننده بیکاری، مربوط به عوامل سطح بنگاه‌هاست لکن در خصوص رفع این عوامل نیز دولت می‌تواند نقشی تأثیرگذار ایفا نماید. برگزاری دوره‌های آموزشی توانمندسازی، تأمین خدمات مشاوره در حوزه‌های مختلف بازاریابی، فروش و مالی از مهم‌ترین چالش‌های سطح بنگاه بوده که در صورت اهتمام دولت در برنامه‌ای میان‌مدت قابل سیاست‌گذاری و حل خواهد بود.

در مجموع به دلیل سطح پیچیدگی و چند عاملی بودن بیکاری در استان کرمانشاه، ماهیت متغیرها و همچنین شکل‌گیری و تعمیق این پدیده در دوره زمانی طولانی؛ به نظر می‌رسد حل آن نیز نیازمند تدوین برنامه‌ای استراتژیک برای بازه زمانی نسبتاً طولانی و اعمال تغییرات در برخی حوزه‌ها، باشد. این مسئله نبایست با تلاطم‌های سیاسی دچار تغییر و چالش شده و می‌بایست در طی برنامه انرژی، زمان و بودجه لازم برای آن در نظر گرفته شود. در ادامه چند برنامه پیشنهادی برای مواجهه با پدیده بیکاری فارغ‌التحصیلان دانشگاهی ارائه می‌شود

الف: پیشنهادهایی در حوزه متغیرهای فرهنگی تأثیرگذار بر پدیده بیکاری فارغ‌التحصیلان:

- تدوین برنامه جامع بهبود فرهنگ کار در استان: در این راستا پیشنهاد می‌شود دستگاه‌های اجرایی متولی فرهنگ عمومی (استانداری، فرهنگ و ارشاد، صداوسیما، دانشگاه‌ها، آموزش و پرورش) با محوریت اداره کل کار و امور اجتماعی نسبت به تدوین و اجرای برنامه جامع بهبود فرهنگ کار اقدام نمایند. آنچه در این حوزه حائز اهمیت است لزوم بهره‌گیری از ظرفیت نهادهای مذهبی مانند ائمه محترم جمعه و جماعت و همچنین سایر تأثیرگذاران محلی است. در این خصوص می‌بایست با آموزش‌های عمومی زمینه ارزشمند بودن کار و کارآفرینی، تولید و خلق ثروت قانونی و مشروع را فراهم ساخت و بر مضمون بودن بیکاری، تبلی و ... تأکید کرد. لزوم طراحی کمپین مناسب تبلیغی در این شاخص حائز توجه است.

- کاهش میل عمومی برای استخدامی‌های دولتی: با عنایت به میل شدید به استخدام‌های دولتی از یک سو و مجموع مسائل و محدودیت‌های دولت در اشتغال‌زایی جوانان از دیگر سو؛ می‌بایست برنامه جامعی در خصوص اطلاع‌رسانی و کاستن از این میل صورت پذیرد. البته به این نکته توجه شود که نبایست این گونه برنامه‌ها فضای ناامیدی را به جامعه تزریق کند.

- توجه به آموزش‌های کاربردی: یکی از یافته‌های مهم این پژوهش، توجه به آموزش‌های اجرایی زمان تحصیل و پس از فراغت از تحصیل برای دانشجویان است که می‌تواند کمیت و کیفیت بیکاری این گروه را به شدت تحت تاثیر قرار دهد. بر اساس نظریه‌ی یادگیری مشاهده‌ای، یادگیرنده برای یادگیری، می‌بایست به یک مدل توجه کند تا از نظر شناختی بتواند مدل مشاهده (رفتار مشاهده‌شده) را بازآفرینی کند؛ بنابراین پیشنهاد می‌شود دوره‌های کارورزی در مراکز صنعتی مهم استان و خارج از استان، برای فارغ‌التحصیلان دنبال و برنامه‌های عملیاتی در این خصوص به اجرا درآید.

- آموزش عمومی خانواده‌ها برای مواجهه با بیکاری دانش‌آموختگان دانشگاهی: کار به مثابه‌ی رفتار اجتماعی ضمن تأثیرگذاری بر سایر اشکال حیات اجتماعی، به شدت تحت تأثیر سایر نهادهای اجتماعی - از جمله خانواده، آموزش و پرورش و ... است چراکه یکی از نظام‌های فرعی که با نظام اقتصاد و نهاد کار در کنش متقابل و مبادله است، نظام "جامعه‌پذیری" است که از طریق نهادهای خانواده و مدرسه منتقل می‌شود. همچنان که یافته‌های این پژوهش نشان داد؛ یکی از مسائل تشدیدکننده پدیده بیکاری فارغ‌التحصیلان در استان کرمانشاه فرهنگ کار است و یکی از عامل‌های مرتبط با ایجاد و شکل‌گیری فرهنگ کار، خانواده است که عاملی مهم در رشد و تکوین شخصیت کاری افراد ایفا می‌کند. افراد اولین مراحل اجتماعی شدن خود و ایفای نقش‌های را در آن می‌گذرانند. بخشی از این شخصیت که در خانواده تکوین می‌یابد در رابطه با کار، نوع نگاه، مهارت‌ها و سایر موضوعات مرتبط است. با عنایت به اینکه افراد معمولاً اعتقادات، گرایش‌ها و رفتارهای خود را از دیگران و از خلال تربیت اجتماعی و جامعه‌پذیری یاد می‌گیرند. محیط خانواده عامل قطعی مؤثر در ایجاد شرایط سازنده است که ارزش‌ها و گرایش‌های شخص را شکل می‌دهد. بخش مهمی از این فرایند در درون خانواده به صورت عمده و آگاهانه انجام می‌پذیرد؛ ولی بخش زیادی از آن نیز کاملاً ناخودآگاه است. الگوهای کنش‌های متقابل اجتماعی درون خانواده ممکن است مدل‌های ناخواسته را برای شکل‌گیری رفتار و شخصیت بعدی کودکان یعنی زمانی که به بلوغ و دوره‌ی نوجوانی می‌رسند، فراهم سازد. در این میان بخش از چالش بیکاری در استان را می‌بایست در خانواده‌ها و نظام تربیتی و ارزش‌های حاکم بر خانواده‌ها دنبال کرد. پیشنهاد می‌شود سازمان متولی فرهنگ در استان نسبت به تدوین برنامه‌ای جامع جهت آموزش‌های عمومی به خانواده‌ها اقدام کنند. در این بین می‌توان از ظرفیت‌های مدارس نیز با هماهنگی با سازمان آموزش و پرورش استفاده کرد و با برگزاری رویدادها، خانواده‌ها را نسبت به این مهم حساس کرد. در این خصوص با توجه به بافت مذهبی استان، از نقش نهاد مذهب و روحانیت نیز نباید غافل شد. ترویج کارآفرینی از سوی این قشر می‌تواند تاثیرگذاری قابل توجهی داشته باشد.

- تدوین و اجرای سایر برنامه‌های فرهنگی مرتبط با بیکاری فارغ‌التحصیلان: نهاد فرهنگ به‌صورت اعم و دولت به‌صورت اخص (و محور) می‌بایست به‌صورت هوشمندانه و هدفمند برنامه جامعی را جهت کاهش فرهنگ مصرف‌گرایی و کاهش غلبه سبک زندگی قناعتی و کم‌خواهانه را تدوین و به اجرا درآورد. از سویی وجود فرهنگ قومی-قبیله‌ای در استان نیز یکی از چالش‌های تشدیدکننده بیکاری فارغ‌التحصیلان بوده که پیشنهاد می‌شود در این خصوص نیز تمهیدات جدی و برنامه‌ای جامع تنظیم و به اجرا درآید. در استان بسیاری از کسب و کارها فضای خانوادگی حاکم است و به معنای مدرن سازمان شکل نگرفته است؛ این مسئله خود زمینه ایجاد چالش برای کسب و کارها شده

است. در این خصوص پیشنهاد می‌شود با توسعه مهارت‌های مدیریتی و آموزش‌های لازم با این چالش مواجهه شود.

ب- پیشنادهایی در حوزه متغیرهای اجتماعی تأثیرگذار بر بیکاری فارغ‌التحصیلان دانشگاهی:

- تدوین برنامه جهت کاهش مهاجرت جمعیت کیفی به خارج از استان: یکی از مسائلی که به بازتولید چالش بیکاری فارغ‌التحصیلان دانشگاهی کمک کرده است مسئله مهاجرت جمعیت کیفی به خارج از استان است. در صورتی که بتوان بخشی از نیروی باکیفیت که در خارج از استان مشغول به فعالیت هستند را به استان برگرداند می‌توان امید داشت که چرخه دچار اختلال شده و شرایط بهبود پیدا کند. در این خصوص پیشنهاد می‌شود مسئله ارائه مشوق برای برگشت مهاجرین دارای تخصص و مهارت به استان فراهم شود. همچنین می‌توان با تبلیغات هوشمندانه و جذاب فضای استان را برای حفظ نخبه‌های فعلی و جذب نخبه‌های علمی - اجرایی از سایر استان‌ها فراهم نمود.

ج- پیشنادهایی در حوزه متغیرهای عامل سیاسی-اداری

- بهبود قوانین حمایتی در حوزه اشتغال فارغ‌التحصیلان: در خصوص این متغیر پیشنهاد می‌شود مدیران استانی نسبت به اخذ حمایت‌های بیشتر از مرکز در حوزه‌های حمایت‌های بیمه‌ای و یارانه‌ای از اشتغال‌زایی فارغ‌التحصیلان دانشگاهی اقدام نمایند. همچنین شرایط تأمین مالی برای فعالیت‌های کارآفرینانه افزایش پیدا کند.

- افزایش هماهنگی میان سازمان‌های دولتی مرتبط با اشتغال‌زایی فارغ‌التحصیلان دانشگاهی: در این خصوص پیشنهاد می‌شود تمهیدات لازم برای برگزاری جلسات متعدد کارشناسی و مدیریتی بین دستگاه‌های اجرایی اندیشیده شود و هماهنگی بین دستگاهی و درون دستگاهی افزایش پیدا کند.

- بهبود شرایط مدیریت جهادی: در شرایط فعلی پیشنهاد می‌شود تیم مدیریتی استان به‌دوراز محافظه‌کاری، از شعارزدگی فاصله گرفته و با آینده‌نگری صحیح و تدوین برنامه‌های جامع و جسورانه نسبت به رفع چالش بیکاری فارغ‌التحصیلان اقدام نماید. اجرای چنین برنامه‌ای نیازمند بهره‌گیری از تفکر و باور مدیریت جهادی است که در عمل با فداکاری با مسئله بیکاری مواجه جدی و ضربتی صورت پذیرد.

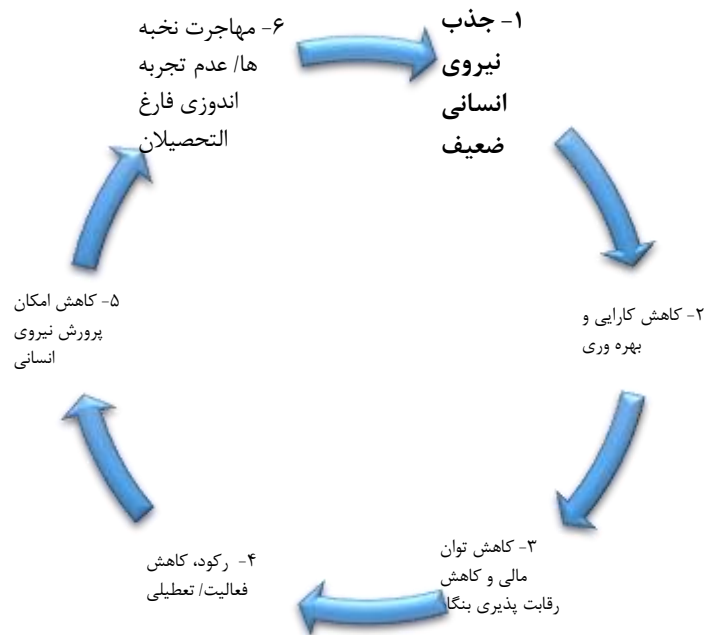
- برخورد جدی با پدیده فساد اداری: پیشنهاد می‌شود نهادهای مرتبط امنیتی و همچنین قضایی با پدیده فساد اداری و سهم خواهی برخورد جدی داشته و سازمان‌های اجرایی نیز ضمن شناسایی گلوگاه‌های فساد خیر سازمان خود به رفع این گلوگاه‌ها پردازند. افزایش شفافیت فرایندها و توسعه سامانه سپاری‌ها می‌تواند در میان‌مدت راهکار مناسبی باشد.

- سایر اصلاحات فرایندی-اداری: در خصوص بهبود فضای کسب‌وکار نیز می‌بایست برنامه‌ای جدی برای تسریع در فرایند صدور مجوزها و بروکراسی غیرضروری اداری صورت پذیرد. از سویی بهبود شرایط برای استفاده از نخبگان، افزایش شایسته‌سالاری و ... از اهمیت زیادی برخوردار است.

ه- پیشنادهایی در حوزه متغیرهای آموزشی شناسایی شده در بیکاری

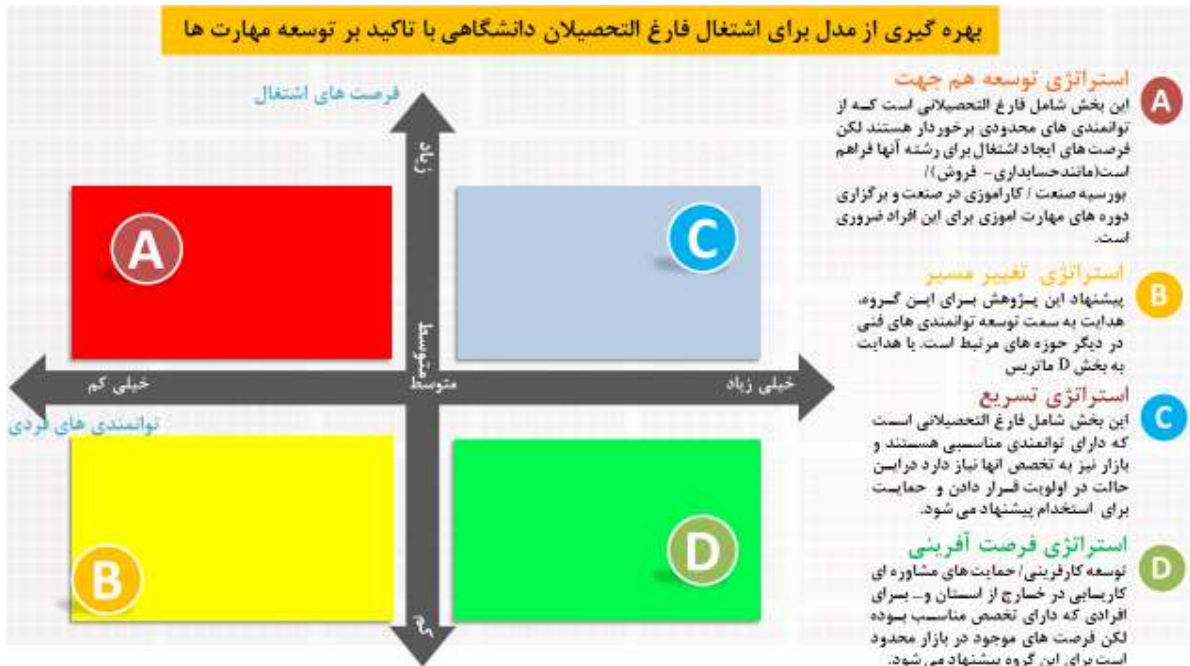
- ایجاد اختلال در چرخه بازتولید بیکاری در سازمان‌ها و کسب‌وکارها: همچنان که مطرح شد با توجه به اینکه بخش اعظم مشاغل فعلی به وسیله افراد با سطح تحصیلی پایین، اشغال شده است و این مساله از یک سو زمینه بازتولید

بیکاری را فراهم ساخته است و از سوی دیگر امکان توسعه مشاغل و بزرگ شدن این کسب و کارها را با چالش مواجه ساخته است؛ لذا پیشنهاد می‌شود با مداخله دولت و حمایت از استخدام افراد تحصیل کرده زمینه اختلال در این فرایند را فراهم کنند. ادامه روند فعلی حمایت از استخدام فارغ التحصیلان دانشگاهی از طریق ارائه مشوق‌ها (بیمه و یارانه حقوق و ...) و همچنین در اولویت قرار دادن این حمایت‌ها از فارغ التحصیلان ممتاز دانشگاه‌ها به صورت مؤکد پیشنهاد می‌شود.

شکل ۶. چرخه بازتولید نرخ بیکاری به دلیل کیفیت ضعیف نیروی انسانی (یافته‌های پژوهش)

- افزایش هماهنگی بین نیازهای بازار کار با آموزش‌های دانشگاهی: در این خصوص پیشنهاد می‌شود دانشگاه رازی به عنوان دانشگاه مادر استان طرح جامع آمایش برنامه آموزش عالی را تدوین، مصوب و به اجرا درآورد تا ضمن نیازسنجی از بازار کار، اخذ مجوزها توسعه رشته‌های دانشگاهی و اعلام ظرفیت‌ها، در راستای نیازهای واقعی جامعه صورت پذیرد.

شکل ۷. بهره گیری از استراتژی جهت مواجهه با بیکاری در استان (یافته های پژوهش)

- افزایش ارتباط با صنعت و جامعه و توسعه دوره های کارورزی در صنعت برای اساتید و دانشجویان: در این خصوص به نظام آموزش عالی استان پیشنهاد می شود برنامه های کارورزی و دوره های کارآفرینی برای اساتید و دانشجویان به عنوان اولویتی جدی مدنظر قرار گیرد. این برنامه های می بایست زمینه آشنایی، توسعه ارتباط و توسعه مهارت های اجرایی را برای فارغ التحصیلان دانشگاهی فراهم نماید.
- اصلاح سیاست های اشتباه در نحوه پذیرش دانشجو: در این خصوص پیشنهاد می شود طرح استعداد سنجی دانش آموزان پیش از ورود به دانشگاه توسط آموزش و پرورش با اهتمام و دقت بیشتری دنبال شود
- توسعه آموزش های مهارتی: یافته های قابل توجهی از این پژوهش مؤید این واقعیت است که آموزش های مهارتی و اجرایی، ضعفی جدی برای فارغ التحصیلان دانشگاهی است که می بایست نهاد آموزشی استان برای آن تمهیدی جدی در نظر بگیرد.
- ارائه بورسیه های صنعت: با عنایت به اینکه یکی از چالش های جدی بخش صنعت، ضعف در وجود نیروی باتجربه است، پیشنهاد می شود که به فارغ التحصیلان دانشگاهی جهت طی دوره های کوتاه مدت چندماهه در شرکت های معتبر درون و برون استان بورسیه کاری داده شود. با بازگشت این نیروها به شرکت های بومی می توان امید داشت که در این حوزه رونق قابل ملاحظه ای را شاهد باشیم و زمینه افزایش اشتغال برای سایرین نیز فراهم شود.

فهرست منابع:

- نوروززاده، رضا؛ کوثری، مریم (۱۳۸۸) **تبیین ویژگی‌های عناصر چهارگانه برنامه درسی مقطع کارشناسی با تأکید بر پرورش مهارت‌های کارآفرینی**. فصلنامه پژوهش و برنامه‌ریزی در آموزش عالی، ۱۵ (۴)، ص: ۱۸
- Achdut, N., & Refaeli, T. (2020) **Unemployment and psychological distress among young people during the COVID-19 pandemic: Psychological resources and risk factors**. International journal of environmental research and public health, 17(19), 7163.
- Amani, J. (۲۰۱۷) **Prevalence of, and factors associated with, unemployment among graduates: Evidence from Tanzania**. Africa Education Review, 14(3-4), 230-244 .
- Blažič, B. J. (2021) **The cybersecurity labour shortage in Europe: Moving to a new concept for education and training**. Technology in Society, 67, 101769 .
- Bridgstock, R. (2009) **The graduate attributes we've overlooked: Enhancing graduate employability through career management skills**. Higher Education Research & Development, 28(1), 31-44 .
- Cappelli, P. H. (۲۰۱۵) **Skill gaps, skill shortages, and skill mismatches: Evidence and arguments for the United States**. ILR review, 68(2), 251-290 .
- Dănăcică, D.-E., Babucea, A.-G., Paliu-Popa, L., Buşan, G., & Chirtoc, I.-E. (2023) **The Nexus between Higher Education and Unemployment—Evidence from Romania**. Sustainability, 15(4), 3641 .
- Dillahunt, T. R., Israni, A., Lu, A. J., Cai, M., & Hsiao, J. C.-Y. (2021) **Examining the use of online platforms for employment: A survey of US job seekers**. Proceedings of the 2021 CHI conference on human factors in computing Systems
- Hünefeld, L., Meyer, S.-C., & Backhaus, N. (2021) **Digitalization of Employment: Working via Online Platforms. Flexible Working Practices and Approaches**. Psychological and Social Implications, 167-190 .
- Li, S., Whalley, J., & Xing, C. (2014) **China's higher education expansion and unemployment of college graduates**. China Economic Review, 30, 567-582 .
- Li, X. (2023) **A study on the manifestation and treatment of hysteria among the unemployed due to economic recession under the impact of the COVID-19**. CNS Spectrums, 28(S1), S24-S25 .
- Lichy, J., & Khvatova, T. (2019) **Rethinking solutions for re-balancing the education–job mismatch**. Journal of Management Development, 38(9), 733-754 .
- Mabiza, J., Mahlalela, P., & Mbohwa, C. (2017) **Reducing unemployment rate in south africa through establishment of graduate internship programmes (GIP)**. Proceedings of the International MultiConference of Engineers and Computer Scientists ,
- Okolie, U. C., Nwajiuba, C. A., Binuomote, M. O., Ehiobuche, C., Igu, N. C. N., & Ajoke, O. S. (2020) **Career training with mentoring programs in higher education: facilitating career development and employability of graduates**. Education+ Training, 62(3), 214-234 .

Peters, M. A., Jandrić, P & ,Hayes, S. (2020) **The curious promise of educationalising technological unemployment: What can places of learning really do about the future of work?** In Educational Ills and the (Im) possibility of Utopia (pp. 74-86). Routledge .

Pozdílková, A., Hedvičáková, M., & Letáček, L. (2022) **Unemployment Benefits Calculation Using Knowledge Systems** .

Salahuddin, N. F. M., Mahpar, N. S., & Ishak, M. F. (2023) **The Relationship between Employability Skill and Job Mismatch towards Graduates' Unemployment.** Information Management and Business Review, 15(3 (I)), 96-104 .

Ter Beek, M., Wopereis, I., & Schildkamp, K. (2022) **Don't Wait, Innovate! Preparing Students and Lecturers in Higher Education for the Future Labor Market.** Education Sciences, 12(9), 620 .

Vergolini, L., & Vlach, E. (2023) **Social Origins and University Drop-Out During the Great Recession: The Role of the Field of Study.** Research in Higher Education, 1-29 .

Žalėnienė, I., & Pereira, P. (2021) **Higher education for sustainability: A global perspective.** Geography and Sustainability, 2(2), 99-106 .

Zeren, M. (2019) **The impact of technological advancement on unemployment Marmara Universitesi (Turkey).**

Zhou, Z. (2023) **Research of the Influencing Factors on Unemployment Rate.** Highlights in Business ,Economics and Management, 5, 134-141 .